

בגדי המלך החדשים

כתב: אפרים סידון

צייר: דודו גבע

הוצאת ספרים עם עובד בע"מ תל אביב 1990

על הספר

הספר בגדי המלך החדשים הוא גרסה בחרוזים שכתב אפרים סידון על פי סיפורו של הנס כריסטיאן אנדרסן. גרסתו של אפרים סידון שופעת משחקי לשון ומציגה עמדה ברורה נגד שלטון שוטה ובזבזני והצורך בביקורת מתמדת.

הספר מספר על מלך שאינו מוכשר למלך, אבל חובב מאד בגדים הנופל ברשתם של שני חייטים רמאים. הם טוענים כי תופרים לו בגד שרק איש חכם יכול לראות אותו, ולמעשה אינם עושים דבר. המלך וכל שריו מפחדים להיראות טיפשים ולכן הם מהללים את הבגד הבלתי נראה ומשלמים לחייטים כסף רב. המלך עורך מצעד ברחובות העיר, שבו הוא מתיימר להציג לראווה את הבגד החדש ואת חכמתו. כל האנשים אחוזי התפעלות אבל רק ילד קטן מעז לומר:

"יה, המלך ערום! אימא, הוא רק לובש תחתונים."

הערתו סוחפת את כל הקהל. כולם אומרים כי המלך ערום.

סידון מסיים את סיפורו במילים אלו:

"הקהל התפזר והמלך צועד,

שריו מסביב - מקור הוא רועד,

כי אסור לו, כמו לכל אנשי המלוכה,

להודות כי טעה

להודות כי טעה

וממשיך הוא לצעוד...

עוד ועוד

עוד ועוד,

כי למלכים יש כבוד,

למלכים יש כבוד?"

לשוננו של הספר אינה קלה לתלמידי כיתות א-ג, בכיתות אלה כדאי לקרוא בקול חלקים מהסיפור בשיעור, ולשוחח על משמעותם. אפשר להתאים את הפעילות לקבוצות הגיל השונות.

ראו באתר דףדף על אנדרסן ועל הסיפור [בגדי המלך החדשים](#).

לכיתות ב-ג

שאלות בעקבות הסיפור

1. מה כתבו החייטים על דלת הכניסה של דירתם? אתם יכולים לקרוא בספר או לומר זאת בלשונכם.
2. מה קרה בעיר לאחר פרסום המודעה?
3. איך הגיב המלך כאשר שמע על האריג המופלא?
4. איך הגיבו השרים של המלך כאשר ראו את החייטים "תופרים"?

5. איך הגיבו אנשי העיר שצפו במלך ההולך ערום?
 6. מתי השתנתה התגובה של אנשי העיר ומדוע?
 7. התבוננו באיור וספרו: לאן רצים השוטרים?

לכיתות ד-ו

הפעלות בתחום החברתי

הסיפור מזמן הפעלות בנושאים חברתיים כמו: לחץ חברתי, נון-קונפורמיות, מהי אמת ומהו שקר וביקורת על השלטון.

א. המלך ערום

פעילות בקבוצות

1. הסיפור **בגדי המלך החדשים** מספר על חברת אנשים שחוששים מהאמת כדי לא להיחשב לטיפשים. רק ילד אחד קטן יכול לומר את המשפט: **המלך ערום!** היום הפך משפט זה לאמרה הבאה לתאר מצב שבו אנשים חיים בשקר וחוששים להודות באמת. היזכרו בסיפורים נוספים שבהם מתואר מצב כזה. דונו ביניכם בסיפורים אלה ובמשמעויותיהם החברתיות.
2. המשפט שאמר הילד הקטן בסיפור בגדי המלך החדשים: **"אימא, אבל המלך הוא ערום!"** - יכול להיאמר גם כאשר אנחנו מגלים פתאום כי מצבים או תופעות או התנהגות מסוימת אינם נכונים, למרות שתמיד היינו בטוחים כי הם נכונים. דונו ביניכם: האם הייתם גם אתם במצב שבו חשבתם כי התנהגות מסוימת היא נכונה ואחר כך גיליתם שהיא שקרית?

ב. ביקורת על השלטון

הסיפור בגדי המלך החדשים מותח ביקורת על השלטון ועל שליטים.

פעילות

1. חזרו לקרוא שוב את בגדי המלך החדשים. מצאו את המקומות שבהם מעביר המחבר ביקורת על השלטון.
2. היו לרגע יועצים של המלך הטיפש. בחרו שני מקרים שבהם התנהג המלך בצורה בלתי הולמת וייעצו לו איך צריך שליט חכם להתנהג.
3. בחברה דמוקרטית רצוי וצריך להעביר ביקורת על השלטון. בארץ קיים מוסד מבקר המדינה שבודק איך פועלים מוסדות השלטון. אך גם העיתון הוא מקום שבו אנשים יכולים להביע את דעתם על מחדלי השלטון. כתבו **מאמר עמדה** שבו תביעו את עמדתכם על שלטונו של המלך. כתבו **כותרת** ובה תובע עמדתכם. בנו את המאמר בדרך הבאה:
פתיחה ובה תביעו את עמדתכם או תציגו את המצב שבו אתם רוצים לדון.
גוף המאמר ובו תפרטו את טענתכם או תתארו את המצב שבו אתם עוסקים
סיום המאמר ובו תסכמו את טענותיכם ותסיקו את מסקנותיכם.

ג. לחץ חברתי - דעת קהל

ליד בית הספר ישנה חצר קטנה. העירייה שתלה דשא בחלקה הקטנה והניחה שלט: **אסור לדרוך! מי שידרוך על הדשא ייקנס!!**
 אף אחד לא שם לב לשלט, כולם עוברים בחלקה הקטנה והדשא אינו צומח. יום אחד עמד פקח ליד הדשא ותפס את יוסי שעבר במקום.
 "אבל כולם הולכים כאן..." אמר יוסי.

שאלות

- מה דעתכם על התשובה של יוסי?
- מה הקשר בין **לא לדרוך על הדשא** לבין **בגדי המלך החדשים**?
- מה דעתכם, האם תמיד כל מה שהמקובל על רוב האנשים הוא באמת נכון וצריך לפעול על פי דעת הרוב?

האיורים בספר - פעילות לכל הגילים

הספר בגדי המלך החדשים אויר בידי דודו גבע. האיורים מהווים סיפורים בפני עצמם, גם דודו גבע, כמו אפריים סידון נוקט עמדה ברורה.

איור מספר 2

- התבוננו היטב בקהל ורשמו את מי אתם רואים שם?
- מה אתם יכולים לספר על הדמויות שבאו לצפות במלך?

איור מספר 3

- התבוננו באיור שלפניכם. תארו מי נמצא בחבורה שרצה אחרי המלך.
- בחרו אחת מן הדמויות תארו כיצד נראית הדמות.
- ערכו עמה ראיון: מה דעתה על בגדי המלך החדשים?
- הסבירו מדוע בחרתם לראיין דווקא את הדמות הזאת.

לשון

א. משחקי מילים בספר - לכיתות ד-ו

"כל בוקר ישנה ישיבת הנעלה...
הנמשכת עד לקריאת הגורב
ואחריה כיתון ותיחתון וחיגור...
המתחיל במצווה אומרים לו גם תפור"

- למה התכוון המחבר כשכתב את המילים המודגשות. למשל: "המתחיל במצווה אומרים לו.....".
- חשבו על צירופים שיש בהם מילים דומות למילים המודגשות.

בממלכתו של המלך היו השרים הבאים:

שר דש, שר צוארון, שר מעיל, שרים עליונים ושר תחתונים, שר טעם

מה תפקידו של כל אחד מהשרים:

שימו לב למשחקי המילים: "סר טעם" מול _____

עליונים ותחתונים יכולים להתפרש בשתי דרכים: _____

- חשבו על מלך שאוהב לאכול. אילו שרים יהיו בממלכתו?
- חשבו על מלך שאוהב לקרוא ספרים. אילו שרים יהיו בממלכתו?

בספר מובאות לשם הגזמה רשימות של מילים דומות או נרדפות, לדוגמה:

נהדר, חינני יפהפה, מלוא הוד והדר

• מצאו דוגמאות נוספות של רשימות מילים

ב. חרוזים ומשקל - לכיתות א-ו

למורה: המשקל והחרוזים נותנים לסיפור קצב מיוחד, שמגדיר את ההתרחשויות בתוך עולם בעל מציאות משל עצמו. את המשקל אפשר להדגים לתלמידים באמצעות קריאה בהטעמה ובקטעים מסויימים אפשר להיעזר בנקישות, למשל כאשר מתואר מצעדו של המלך בסיום הסיפור.

חרוז

החרוז נוצר על ידי חזרה על צלילים דומים בסופי המילים.

למשל: **כדור \ הדור \ גדור**

אפשר למצוא את החרוזים בשרים, בסיפורים, בפרסומות, ובסיסמאות.
משוררים משתמשים בשיריהם בחרוזים בסופי שורות וגם בתוך השורות.

החרוז מגביר את התחושה המוסיקלית:

הנה למשל שיר ילדים שבו יוצרות המילים החוזרות הנאה לחוש השמיעה,

"**יונתן הקטן**

רץ בבוקר אל הגן,

הוא טיפס על העץ

אפרוחים חיפש." (דושמן)

בשורות אלה שומעים גם את החרוז בסוף השורה וגם את החרוז באמצע השורה.

החרוז מדגיש מילים

בנוסף להנאה מהצליל החוזר, המילים החוזרות בולטות יותר מהמילים האחרות, ולכן המשוררים משתמשים בחריזה גם כדי להדגיש רעיון מרכזי בשיר.

למשל:

"----נורית אכלה התפוח

הפרח זרקה לחצר

הלכה לה לשחק עם ילד אחר." (ילן-שטקליס)

במקרה הזה המילה החוזרת: "אחר", שמסיימת את הקטע נשארת בזיכרון מדגישה את הרגשת הבודדות של הילד שחברתו עזבה אותו למען חבר אחר.

גם בפרסומת משתמשים בחרוז לצורך מוסיקליות והדגשה:

דוגמאות של פרסומות מהעבר:

על כל לשון

שוקו תמיד ראשון). פרסומת לשוקולד)

התפוזים התפוזים

טובים באלף אחוזים
מן הזהב מן הזהב
שמחפשים אותו לשווא). פרסומת לפרי הדר)

פעילות

- המורה תבחר חרוזים מתוך עמוד מסוים, תקרא את המילה הראשונה בחרוז והתלמידים יחפשו באותו עמוד את המילה החורזת.
- הביאו זוגות חרוזים מתוך הסיפור בגדי המלך החדשים
- ערכו תחרות בין קבוצות במציאת חרוזים: אחד התלמידים בתורו אומר מילה ועל כל הקבוצות למצוא חרוזים רבים ככל האפשר למילה זו.

ג. הפרסומת

לפניכם פרסומת שהתפרסמו בעיתון "דבר לילדים" לפני כ-40 שנה.
א. פרסומת לחיסכון בבנק

מצאו את החרוזים שבהם הפרסומת משתמשת.
כיצד לדעתכם עוזרים החרוזים במודעה זו לפרסום הבנק?

ב. (תסס הוא שם של משקה תוסס. סטיפנדיות הן מלגות). התבוננו בפרסומת וענו על השאלות:

- כיצד משתמשת פרסומת זו בשאיפות של הילדים כדי לשווק את השתייה?
- צריכה נבונה: דונו ביניכם: מה דעתכם על דרך זו לפרסום מוצרים?
- בדקו כיצד פונות הפרסומות בעיתוני הילדים אל הקהל שלהם וכיצד הן מנסות לשווק את המוצרים השונים.
- הבחינו בין עובדות לבין דעות בפרסומות.

הפרסומת בספר

בקבוצות

• בדקו כיצד פרסמו הרמאים את הבד שלהם. נסו לעצב את הפרסומת שלהם.

• המציאו מוצר דמיוני וחברו לו פרסומת מתאימה.

פיתוח והפעלות:
ד"ר איה מרבך, ד"ר רחל עזוז

לשון ועוד

מחברות הסדרה:

רכס פרויקטים חינוכיים בע"מ